19 ta' Mejju, 1961

Imħallfin:—

Is-S.T.O. Prof. Sir Anthony J. Mamo, O.B.E., C.St.J., Q.C., B.A., LL.D., President;

Onor. Dr. A.J. Montanaro Gauci, C.B.E., K.M., LL.D.;

Onor. Dr. W. Harding, C.B.E., K.M., B.Litt., LL.D.

Filippo Balzan et.

versus

Paolo Caruana

Ilma — Tqassim għall-Bżonnijiet tar-Raba' — Użu Lokali.

Fis-sistema leġislattiv malti, minbarra xi dispożizzjonijiet ġenerali fil-Kodiċi Ċivili, ma kien hemm qatt il-kompilazzjoni ta' normi appożiti biex jirregolaw kwistjonijiet dwar l-użu u r-ripartizzjoni tal-ilma, għad li dan huwa element prinċipalissimu tal-fekondità tar-raba'.

Fl-użi lokali jidher li hemm ċerta nċertezza, u illi t-tendenza lokali hija illi bejn l-utenti tal-ilma jkun hemm ftehim li jirrispekkja ċ-ċirkustanzi partikulari ta' kull każ.

Jekk bejn l-interessati jkun sar ftehim dwar dan l-użu u tqassim tal-ilma, li kellu jibqa' jseħħ sakemm il-proporzjonijiet ta' komparteċipazzjoni fir-raba' ma jkunux tbiddlu, dak il-ftehim ċertament mhuwiex immutabbli; għax jekk jitbiddlu dawk il-kwoti ta' komparteċitazzjoni, il-ftehim ma jibqgħax vinkolanti. Imma ladarba dak kien ftehim konsenswali, wieħed għandu jippreżumi illi dak kienranġament indikattiv ta' distribuzzjoni ekwitattiva għall-vantaġġ rispettiv reċiproku; u tiġi loġika l-konsegwenza li t-tribunal ma għandux ikun faċli li jvarja dik ir-ripartizzjoni konsenswali, ammenokkè ma jirrikorrux xi raġunijiet suffiċjentement serji li jiskwotu l-bażi ta' dak l-arranġament.

Il-Qorti:— Rat l-att taċ-ċitazzjoni quddiem il-Prim' Awla tal-Qorti Ċivili tal-Maestà Tagħha r-Reġina, li bih l-atturi, premess li l-atturi iridu jbiddlu l-arranġament għat-tqassim tal-ilma tal-ġiebja li qegħdha fil-post 34 Long Street, Żebbuġ li kien sar b'sentenza mogħtija mill-Prim'

Awla tal-Qorti Ċivili tal-Maestà Tagħha r-Reġina fid-9 ta' Marzu 1951 (dok. A); liema arranġament kellu jseħħ sakemm il-kwoti tal-kontendenti fit-tqassim tal-ilma jibqgħu l-istess; u peress li l-ishma ma għadhomx l-istess, għaliex issa l-konvenuta għandha wieħed minn tmienja (1/8), filwaqt li l-atturi għandhom tnejn minn tmienja u ħamsa minn tmienja (2/8 u 5/8) rispettivament; u peress li bis-sistema attwali l-ilma ma jistgħax jiġi wżat konvenjentement, u fil-fatt il-kontendenti mhumiex qegħdin jużawħ u l-ilma qiegħed jintilef; u premess li jkun wisq aktar konvenjenti illi l-ilma jinqasam kif isir, taħt ċirkustanzi simili, bis-sena, dejjem a proporzjon; wara li tiġi magħmula kwalunkwe dikjarazzjoni neċessarja u meħud kull provvediment opportun, talbu li jiġi stabbilit minn din il-Qorti illi l-partijiet għandhom jużaw l-ilma tal-bir in kwistjoni, u dan sakemm il-kwoti tagħhom jibqgħu bħal tal-lum, bis-sistema ta' tqassim bis-sena, b'manjiera li jkollhom kull wieħed mill-kontendenti l-użu esklużiv tal-ilma għal sena sħieħa, dejjem però a proporzjon tal-kwota tagħhom, jew b'mod ieħor li jkun xieraq, u jiġi evitat il-preġudizzju ta' xulxin. Bl-ispejjeż;

Omissis;

Rat is-sentenza ta' dik il-Qorti tal-10 ta' Ottubru 1960 li biha laqgħet it-talba tal-atturi fis-sens illi tassenja lill-kontendenti ħinijiet għall-użu rispettiv tal-ilma tal-ġiebja ndikata fiċ-ċitazzjoni bin-nofs ta' nhar, b'ripetizzjoni kull erbatax il-ġurnata, kif hemm indikat in kalċe ta' din is-sentenza, sakemm iċ-ċirkustanzi ma jitbiddlux b'mod li jkun xieraq kambjament f'dan it-tqassim. L-ispejjeż tal-kawża jitħallsu mill-kontendenti skond il-kwoti rispettivi;

		12 am. — 12 p.m.	12 p.m. — 12 a.m.
1.	Tnejn	Abela	Balzan
2.	Tlieta	Abela	Abela
3.	Erbgħa	Abela	Balzan
4.	Ħamis	Abela	Caruana
5.	Ġimgħa	Balzan	Abela
6.	Sibt	Abela	Abela
7.	Ħadd		
8.	Tnejn	Abela	Balzan

9. Tlieta . . . . . . .Caruana . . . . Abela
10. Erbgħa . . . . . . Abela . . . . Balzan
11. Ħamis . . . . Abela . . . . Abela
12. Ġimgħa . . . . Abela . . . . Balzan
13. Sibt . . . . Abela . . . . Caruana
14. Ħadd . . . .
15. Tnejn, jerġa jirripeti ruħu r-roster bħal 1, eċċ. Jekk ikun hemm festa obligatorja, min imissu l-ilma jieħdu l-għada;

Dik il-Qorti kkunsidrat;

B'sentenza ta' din il-Qorti tad-9 ta' Marzu 1951, fl-ismijiet "Giuseppe Abela u Filippo Balzan vs. Paola armla minn Giovanni Caruana", ġew assenjati s-sigħat li fihom il-kontendenti kellhom, "rebus sic stantibus", jagħmlu użu mill-ilma tal-ġiebja 34 Long Street, Żebbuġ, li hi dik in kwistjoni fil-kawża preżenti. Dik is-sentenza nkorporat ftehim li matul il-kawża għamlu l-istess partijiet;

Preċedentement għal dik il-kawża kien hemm ftehim bejn l-istess kontendenti, li però kien għalaq, illi huma jużaw l-ilma sena kull wieħed;

Fil-preżent l-attur Abela sar jippossjiedi ħamsa minn tmienja (5/8) mill-ishma, u l-attur Balzan żewġ ottavi (2/8), u l-konvenuta ottav (1/8);

B'digriet ta' din il-Qorti tal-15 ta' Marzu 1958 ġie nominat bħala perit tekniku l-Arkitett u Inġinier Ċivili Paul Mercieca biex jissuġġerixxi l-aħjar mod li jiġi wżat l-ilma bejn il-partijiet biex dawn jinqdew adegwatament;

B'rapport tal-5 ta' Mejju 1959 il-perit issuġġerixxa illi l-ilma jiġi wżat mill-kontendenti bis-sena fil-proporzjon ta' ottav kull wieħed u hekk l-attur Abela jkun imissu ħames snin, l-attur Balzan sentejn, u l-konvenuta sena; jiġifieri illi l-ewwel sena jmiss lill-attur Abela, it-tieni sena lill-attur Balzan, it-tielet u r-raba' sena lil Abela, il-ħames lill-konvenuta, is-sitta lil Abela, is-sebgħa lil Balzan, u t-tmienja lil Abela; u hekk, wara tmien snin jerġa jirripeti ruħu l-istess ordni. Is-suġġerixxa wkoll li tkun kondizzjoni illi min

imissu jieħu l-ilma dik is-sena jħalli liż-żewġ komproprijetarji l-oħra jużaw mill-ilma biex jistgħu jbejtu u jxettlu biss. Il-perit ta r-raġunijiet favorevoli u kontra s-sistema tal-użu bis-sena, u għażel dak il-metodu prinċipalment fuq il-konsiderazzjoni illi, jekk l-ilma jkun użat bil-ġurnata jew bis-sigħat, ikun hemm il-ħela, billi aktar ma wieħed ikun b'saħtu aktar ita'la', u l-kwantità ma tistgħax tiġi kontrollata, u ħadd ma jibża' għall-ilma komuni, għaliex jaf li dak li ma jieħux hu jieħdu ħadd ieħor; jekk, inveċe, juża l-ilma wieħed biss, l-interess li ma jinħeliex ilma jieħdu min imissu;

Fuq inkariku ulterjuri, il-perit issottometta żewġ metodi oħra biex l-ilma jittieħed bil-ġurnata jew bin-nofs ta' nhar bejn il-kontendenti (fol. 70), u fosthom indika bħala preferibbli dak tan-nofs ta' nhar, għar-raġuni illi t-tisqija tkun tista' ssir aktar spiss;

Ikkunsidrat;

Kif jiġri f'każi simili, fejn l-element tal-pika jkollu ftit jew wisq il-piż tiegħu, kull metodu għandu l-iżvantaġġi tiegħu. Bi'li kienu l-kontendenti stess li fil-kawża ta' qabel ftehmu li l-użu tal-ilma ma jkunx bis-sena, imma bis-sigħat, u f'dil-kawża tbiddlu biss l-ishma, u biex ma jkunx hemm l-inkonvenjent li l-konvenuta jkun imissha tuża l-ilma wara diversi snin, il-Qorti sejra tadotta l-metodu tan-nofs ta' nhar, kif imqassam mill-perit ġudizzjarju a fol. 70 tal-proċess;

In kwantu għall-ispejjeż tal-kawża, taħt iċ-ċirkustanzi huwa xieraq li jinqasmu bejn il-kontendenti skond il-kwoti;

Rat fol. 80 in-nota tal-appell tal-atturi. u fol. 81 il-petizzjoni tagħhom, li biha talbu li s-sentenza fuq imsemmija tiġi riformata, billi jiġi revokat il-kap li bih l-Ewwel Qorti assenjat lill-kontendenti ħinijiet għall-użu rispettiv tal-ilma tal-ġiebja komuni bin-nofs ta' nhar, b'ripetizzjoni kull erbatax il-ġurnata kif indikat in kalċe tal-istess sentenza, sakemm iċ-ċirkustanzi ma jitbiddlux b'mod li jkun xieraq kambjament tat-tqassim, billi jiġi minflok deċiż illi għandhom jiġu akkolti d-domandi tal-atturi li l-ilma tal-

imsemmija ġiebja jiġi assenjat lill-kontendenti bis-sena, fil-proporzjon ta' kull ottav, bil-kondizzjoni li n-non-utenti jistgħu jbejtu u jxettlu biss, u tiġi konfermata kwantu għall-kap tal-ispejjeż; bl-ispejjeż tal-appell;

Omissis;
Ikkunsidrat;

Sfortunatament, fis-sistema leġislattiv malti, minbarra xi dispożizzjonijiet ġenerali fil-Kodiċi Ċivili, ma kien hemm qatt il-kompilazzjoni ta' normi appożiti biex jirregolaw kwistjonijiet dwar l-użu u r-ripartizzjoni tal-ilma, għad li dan hu, kif sejjaħlu l-Imħallef toriniż Carlo Dionisotti, "elemento principalissimo della fecondità dei terreni". Dispożizzjonijiet speċjali ġew inveċe statwiti fil-leġislazzjoni sarda u f'dik tal-Piemonte u tal-Lombardia minn żmien is-sekolu li għadda;

Minn xhieda tal-esperti fol. 99 et seq. tirriżulta ċerta inċertezza fl-użu lokali; iżda mill-kumpless ta' dawk ix-xhiediet jemerġi wkoll li t-tendenza lokali hija li jkun hemm ftehim bejn l-utenti li jirrispekkja ċ-ċirkustanzi partikulari ta' kull każ;

Issa, hu fatt li fl-okkażjoni tal-kawża vertita bejn il-kontendenti u definita bis-sentenza li kopja tagħha hemm fol. 4 ġie kanonizzat ftehim li ma kienx bis-sena, kif issa, għall-kuntrarju, qegħdin jitolbu l-atturi;

Dak il-ftehim, ċertament, ma kienx immutabbli; għaliex ġie espliċitament dikjarat fis-sentenza "de qua" li kien akkordju milħuq "rebus sic stantibus", u li ma kellux jibqa' vinkolanti jekk il-proporzjonijiet tal-kompartecipazzjoni fil-futur jitbiddlu. Il-lum li l-kwoti "ex admissis" tbiddlu, u ma hemm xejn li jipprekludi lill-atturi li jitolbu regolament divers. Iżda, fl-istess ħin, din il-Qorti ma tistgħax ma tirriflettix li t-tqassim kif regolat b'dik is-sentenza kien ranġament magħmul bil-kunsens komuni. u għalhekk preżumibbilment indikattiv ta' distribuzzjoni ekwitattiva għall-vantaġġ rispettiv u reċiproku. Tiġi loġika l-konsegwenza li t-tribunal ma għandux ikun faċli li jvarja dik ir-ripartizzjoni konsenswali, ammenokkè ma jirrikorrux xi raġunijiet

suffiċjentement serji li jiskwotu l-bażi ta' dak l-arranġament.

Il-Qorti qrat attentament ir-raġunijiet "pro" u "contra" elenkati mill-perit relatur fol. 39 et seq. Hu ta' min josserva li s-sitt raġunijiet favur ir-ripartizzjoni annwa (ħlief forsi r-raba' waħda) ma humiex raġunijiet li għandhom attinenza mal-avvenuta differenza fil-kwoti, imma raġunijiet li kienu jeżistu "ab origine". Intant il-partijiet, ovvjament, ma kienux persważi minnhom meta fl-okkażjoni talkawża l-oħra kkonvenew fi tqassim li ma kienx bis-sena; mentri, jekk jiġi adottat is-sistema favorit mill-atturi, hemm żgur tliet inkonvenjenti gravi li jkunu konsegwenza tiegħu, ċjoè:—

1. Wara li l-konvenuta tieħu fl-ewwel "periodo della ruota" fil-ħames snin hi jerġa jmissha wara sebgħa snin, u hekk minn "ruota" għal oħra, suċċessivament (ara fol. 49);

2. Hu ferm probabbli, speċjalment fejn hemm rapporti teżi, li jinqala' l-inkwiet kwantu għall-kontroll talkwantità ta' ilma li jkun jirrikjedi n-non-utenti biex ibejjet u jxettel;

3. Is-soġġezzjoni tar-raba' tal-konvenuta tikber sensibbilment, jekk tiġi adottata r-ripartizzjoni annwa; għaliex l-atturi allura jkollhom aċċess kontinwu għall-bir li hemm fir-raba' tagħha matul sebgħa snin sħaħ — aċċess li, bi ftit spirtu ta' vessazzjoni, jista' jiġi aggravat ferm "ultra quod poscit necessitas" (fol. 119 dep. perit);

Għalhekk, fil-kontinġenzi tal-każ, din il-Qorti ma tħossiex inklinata li, "rebus sic stantibus", għandha tvarja rregolament magħmul mill-Ewwel Onorabbli Qorti;

Għal dawn il-motivi tiddeċidi;

Billi tirrespinġi l-appell tal-atturi u tikkonferma s-sentenza appellata; bl-ispejjeż tal-appell kontra l-istess atturi.